

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

**Факультет історії, права і публічного управління
Кафедра історії та культури України**

Культурна історія

Методичні рекомендації для вивчення обов'язкової навчальної дисципліни

підготовки доктора філософії
галузі знань 03 Гуманітарні науки
спеціальності 032 – Історія та археологія
освітньо-наукова програма «Історія та археологія»
факультет історії, права та публічного управління

Вінниця – 2020 рік

Методичні рекомендації для вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Культурна історія» за напрямом підготовки здобувача вищої освіти третього (науково-освітнього рівня) галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 032 Історія та археологія, освітньо-наукова програма «Історія та археологія»

Мова навчання: українська

27 серпня 2020 р. 15 с.

Розробник: Кароєва Т.Р., проф. кафедри історії та культури України, докт. іст. наук, доц.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри історії та культури України

Протокол від 27 серпня 2020 року № 1

Тема № 1. Вступ. Культурна історія як субдисципліна.

1. Теорія культурної історії.
2. Витоки субдисципліни та фази окреслення.
3. Суміжні науки.

Передумови виникнення культурної історії. Специфіка об'єкту та предметного поля досліджень. Специфіка об'єкту та предметного поля досліджень. Основні елементи культури (за Дж. Хакслі): а) ментифакти: мова, релігія, фольклор, традиції; б) соціофакти: політичний устрій, система освіти, структура сім'ї; в) артефакти: тип виробництва, засоби спілкування, житло, система землекористування (предмети матеріального світу).

Ключ – оптика досліджень, «культуральна інтерпретація». Понятійний апарат (культура, культурні інновації, культурна гомогенність, висока та народна культура, культуральна практика, культурний простір, культурний ареал, культурний рівень, інкультурація, акультурація, культурний шок, адаптація, культурний багаж цінності, ціннісні орієнтації, настанови, картина світу, транскультурна дифузія, географія культури, еволюція культури, культурна революція, культурний релятивізм, ідентичність). Субдисциплінарність.

Теоретична основа та дослідницькі моделі культурної історії: соціокультурна антропологія, семіотика, візуальні дослідження, соціологія тощо. Історичні теоретичні основи: соціальна історія (вплив марксизму, кліометрії), історична антропологія, теорія історії. Бінарні опозиції: інтелектуальна історія та культурна історія.

Витоки культурної історії як напряму досліджень: експансія культури (культуральний поворот), мікроісторія, постколоніалізм, фемінізм.

Фази становлення культурної історії: 1) класична (XIX – перша половина XX ст.). Швейцарський історик Якоб Буркхардт «Цивілізація Відродження в Італії» (1860). Голландський історик Йохан Хейзінга «Осінь Середньовіччя» (1919). Дж. М. Янг «Вікторіанська Англія» (1936); 2) соціальна історія мистецтва (з 1930-х рр.). Макс Вебер «Протестантська етика та дух капіталізму» (1904). Норберт Еліас «Процес цивілізації» (1939). Абі Варбург та його есе. Ервін Панофський. Арнольд Тойнбі «Дослідження історії» (1934-1961). «Мислення епохи»; 3) історія народної культури (з 1960-х). Ерік Хобсбаум (Френсіс Ньютон) «Сцена джазу» (1959). Едвард Томпсон «Становлення англійського робітничого класу» (1963); 4) нова культурна історія (з кінця 1970-х рр.). Культуральний поворот з 1960-х по 1990-ті рр., розширення концепції культури. Лінн Хант «Нова культуральна історія» (1989). Роже Шарт'є «Культурні витоки Французької революції» (1990)

Суміжні науки. Соціокультурна антропологія. Семіотика. *Cultural studies*. *Visual studies*. Психологія. Соціологія. Постколоніальні студії. Гендерна історія.

Практичне заняття № 1. Предметне поле дослідження.

1. Основні елементи культури: ментефакти; соціофакти; артефакти.

2. Сфери предметного поля досліджень культурної історії:
- матеріальна і біологічна (історія тіла, сприйняття життя і смерті, сексуальні стосунки тощо);
 - економічна («економічні звички», котрі часто формуються під впливом позаекономічних чинників – соціальних, моральних, релігійних);
 - соціальна (сімейні і родинні структури);
 - політична (сприйняття та ставлення до влади та владних інститутів);
 - культурна (традиційні/народні вірування та обряди);

Обговорення оптики бачення на прикладі культуральних практик (підприємництва, страхування життя, протесту, таємності, ввічливості, кохання, моди, реклами, спорту, гри, емоцій, сексуальності, читання, снів, їжі, мандрівок, пам'яті, жестів, гумору, екзаменів, образу жінки тощо).

Практичне заняття № 2. Міждисциплінарне походження культурної історії.

1. Витоки культурної історії.
 2. Основні запозичення із суміжних наук.
- Соціокультурна антропологія (Едвард Еванс-Причард, Кліффорд Гіртц, Мері Дуглас, Віктор Тернер)
 - Етнологія (будь-яка монографія про народну культуру);
 - Семіотика (Юрій Лотман)
 - Філософія (Юрген Хабермас, Жак Дерріда, Михайло Бахтін)
 - Соціологія (Еміль Дюркгейм, П'єр Бурд'є, Марсель Мосс, Норберт Еліас)
 - *Cultural studies* (Мішель Фуко)
 - *Visual studies* (Бернард Сміт, Майкл Баксандайл)

Література до теми № 1:

1. Берк П. Что такое культуральная история? – М. : Высшая школа экономики, 2016. – 240 с. – (Исследования культуры)
2. Beyond the Cultural Turn; New Directions in the Study of Society and Culture / eds Bonnell Victoria E. and Lynn Hunt. – Berkeley : University of California Press, 1999.
3. Chartier R. Cultural History : Between Practices and Representations. – Cambridge, 1988
4. Poster Mark. Cultural History and Postmodernity: Disciplinary Readings and Challenges. – New York: Columbia University Press, 1997. – P.3-9.
5. The New Cultural History / ed. Lynn Hunt. – Berkeley: University of California Press, 1989.
6. Берк П. Историческая антропология и новая культурная история // НЛЮ. – 2005. – № 5.
7. Вжосек В. Історія – Культура – Метафора. Постановня некласичної історіографії; Про історичне мислення. – К. : Ніка-Центр, 2019. – 296 с.
8. Гирц К. Интерпретация культур. – М.: РОССПЭН, 2004.

9. Заярнюк А. Про те, як соціальна історія ставала культурною // Україна модерна. – Київ; Львів, 2005. – Ч. 9. – С. 249-269.
10. Савельєва І. М. Междисциплинарные основания и дисциплинарная идентичность культурной истории // Общественные науки и современность. – 2014. – № 2. – С. 139-149.
11. Лотман Ю. Беседы о русской культуре. Быт и традиции русского дворянства (XVIII — начало XIX века). – СПб., 1994.
12. Бахтин М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. – М., 1990.
13. Гуревич А. Проблемы средневековой народной культуры. – М.: Искусство, 1981. – 359 с.

Тема № 2. Історіографія культурної історії

1. Cultural history (англосаксонська традиція).
2. Histoire culturelle (французька традиція).
3. Neue Kulturgeschichte (німецька традиція).
4. Storia culturale (італійська традиція). Historia cultural (іспанська традиція).
5. Витоки культурної історії в Російській імперії та СРСР.
6. Культурна історія в Україні та на пострадянському просторі.

Cultural history (англосаксонська традиція). Контраст між північноамериканської та британської традицією. Вплив німецької традиції на американський досвід. Інтерес до міграційних процесів. Австралійський доробок. Соціокультуральність досліджень. Лінн Хант, Роберт Дарнтон. Натали Земон Девіс. Дон Маккензі. Пітер Берк.

Histoire culturelle (французька традиція). Французька традиція (зв'язок зі школою Анналів, теорією ментальностей, працями французьких соціологів Е. Дюркгейма, М. Мосса, ігнорування поняття «культура»). Фокус на цивілізації (civilization), колективних ментальних (mentalites collectives) і соціальній уяві (imaginaire social). Мішель Фуко та розширення предметного поля досліджень (сексуальність, безумство, злочинність, хвороба). Проблематика Французької революції. Четверте покоління школи «Анналів». Роже Шарт'є. Мона Озуф. Антуан де Бекк.

Neue Kulturgeschichte (німецька традиція). Значущість німецької традиції (з кінця XVIII ст.). Зв'язок з історією повсякденності. Томас Ніппердей. Ханс Медик. Скандинавське та фінське відгалуження.

Storia culturale (італійська традиція). Мікроісторія. Карло Гінзбург. А. Арканджели. *Historia cultural* (іспанська традиція). Х.-П. Руб'єс, А. Міра, А. Буса, С. Пол-Валеро, Хуліо Каро Бароха.

Витоки культуральності в дореволюційній Російській імперії. Микола Карєєв, Лев Карсавін, Олександр Лаппо-Данилевський. Антропологічний поворот в СРСР. Медієвістика. Арон Гуревич (1924–2006). Михайло Бойцов,

Олена Вишленкова. Марина Могильнер, Ольга Тогоєва. Перші кроки культурної історії в Україні.

Практичне заняття № 3. Cultural history (англосаксонська традиція).

1. Історія розвитку субдисципліни в англосаксонських країнах
2. Обговорення досліджень в США.
3. Обговорення досліджень в Великій Британії
4. Обговорення досліджень в Австралії

Практичне заняття № 4. Розвиток культурної історії в романо-германських країнах.

1. Специфіка розвитку субдисципліни в романо-германських країнах.
2. Німецька традиція в культурній історії *Neue Kulturgeschichte*.
3. Обговорення досліджень у Франції (*Histoire culturelle*)
4. Обговорення досліджень в Італії (*Storia culturale*)
5. Обговорення досліджень в Іспанії (*Historia cultural*).

Практичне заняття № 5. Культурна історія в Україні та на пострадянському просторі.

1. Витоки культурної історії в Російській імперії та СРСР.
2. Культурна історія в Україні.
3. Культурна історія на пострадянському просторі.

Література до теми № 2:

1. Берк П. Что такое культуральная история? – Москва : Высшая школа экономики, 2016. – 240 с. – (Исследования культуры)
2. *Beyond the Cultural Turn; New Directions in the Study of Society and Culture* / eds Bonnell Victoria E. and Lynn Hunt. – Berkeley : University of California Press, 1999.
3. Chartier R. *Cultural History: Between Practices and Representations*. – Cambridge, 1988
4. *The New Cultural History* / ed. Lynn Hunt. – Berkeley: University of California Press, 1989.
5. Arcangeli A. *Cultural History: a Concise Introduction*. – London, 2011.
6. *Cultural History in Europe. Institutions – Themes – Perspectives* /ed. Jörg Rogge. – Bielefeld, 2011.
7. Ory P. *L’histoire culturelle*. – Paris, 2007.
8. Moore A. *Historicising historical theory’s history of cultural historiography // Cosmos and History: The Journal of Natural and Social Philosophy*. – 2016. Vol. 12. – № 1.
9. Smithers Gregory D. *Introduction: Cultural History in the United States: Past, Present and Future Trajectories // Cultural History, Mar 2015, vo. 4, No. 1 : pp. 1-3*

10. Речі і образи: матеріали конф. «Спеціальні історичні дисципліни в контексті «речового» та «візуального» поворотів європейської гуманітаристики», 4 жовт. 2019 р. – К.: Ін-т історії України, 2020. – 368 с.
11. Nipperdey Th. Deutsche Geschichte 1800–1918. – München 1998 ; Neuausgabe München 2013. Zuvor getrennt erschienen als: 1800–1866. Bürgerwelt und starker Staat; 1866–1918. [Band I:] Arbeitswelt und Bürgergeist; 1866–1918. [Band II:] Machtstaat vor der Demokratie.
12. Achim Landwehr, Stefanie Stockhorst: Einführung in die europäische Kulturgeschichte. – Schöningh, Paderborn u. a. 2004,
13. Lutz Raphael: Geschichtswissenschaft im Zeitalter der Extreme. Theorien, Methoden, Tendenzen von 1900 bis zur Gegenwart. – München 2003.
14. Medick H. Weben und Überleben in Laichingen, 1650–1900. Lokalgeschichte als Allgemeine Geschichte. – Göttingen, 1996.
15. Cultural History in Australia / eds.: Hsu-Ming Teo and Richard White. – Sydney : UNSW Press, 2003

Тема № 3. Методологія досліджень

1. Основна проблематика культурної історії.
2. Теоретична основа культуральних досліджень.
3. Підходи до культуральних досліджень.
4. Критика культурної історії

Інтерпретація поняття «культура» в історичній ретроспекції. Основні напрямки культуральних досліджень: практики (історія читання), репрезентації (історія пам'яті), матеріальна культура, історія тіла.

Теоретична основа культуральних досліджень. Увага до теорії. Філософське підґрунтя. Головні теоретики: Михайло Бахтін (1895–1975) (голоси, карнавалізація). Норберт Еліас (1897–1990) (цивілізація), Мішель Фуко (1926–1984) (режими), П'єр Бурд'є (1930–2002) (потреби).

Підходи до культуральних досліджень. Від репрезентації до конструювання. Мішель де Серто (1925–986). Конструювання класу і гендера, співтовариств, монархії, індивідуальних ідентичностей. Перформанс (оказіоналізм). Деконструкція. Інституційний та феноменологічний підходи. Символічний інтеракціонізм. Марксистська підхід: культура залегає без економічної або соціальної основи.

Критика культурної історії. Позиція класичних істориків, соціальних істориків.

Практичне заняття № 1. Культуральний поворот в історії.

1. Антропологічний поворот в історії.
2. Теоретична основа культуральних досліджень.

Практичне заняття № 2. Методологічне розмаїття.

1. Специфіка культуральної оптики бачення.
2. Теоретичні підходи.

Питання для обговорення на семінарах

- Як пам'ятають люди? Як пам'ятають суспільства? Які існують практики? Навіщо вивчати механізм пам'яті або забування суспільства?
- В чому проявляється радянськість молодих українців? Як успадковується радянськість?
- Роль цукру в модерному суспільстві.
- Специфіка радянської кулінарії та її причини.
- Поясніть чому автор коміксів відправив Магнето у Вінницю? Маркером/кодом чого може бути Вінниця для американців?
- Чому виникають нові емоції в суспільстві?
- Навіщо державі військові паради?

Література до теми № 3:

1. Beyond the Cultural Turn; New Directions in the Study of Society and Culture / eds Bonnell Victoria E. and Lynn Hunt. – Berkeley : University of California Press, 1999.
2. Burke Peter. Strengths and Weaknesses of Cultural History // Cultural History. – 2012. – Vol. 1. – № 1. – P. 1-13.
3. Chartier R. Cultural History : Between Practices and Representations. – Cambridge, 1988.
4. Poster Mark. Cultural History and Postmodernity: Disciplinary Readings and Challenges. – New York: Columbia University Press, 1997. – P.3-9.
5. The New Cultural History / ed. Lynn Hunt. – Berkeley: University of California Press, 1989.
6. Бахтин М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. – Москва, 1990.
7. Берк П. Что такое культуральная история? – М. : Высшая школа экономики, 2016. – 240 с. – (Исследования культуры)
8. Бурдьё П. Экономическая антропология: курс лекций в Коллеж де Франс (1992–1993). – Москва, 2018.
9. Еліас Н. Процес цивілізації. Соціогенетичні і психогенетичні дослідження. – Київ: Перун, 2003
10. Нові підходи до історіописання / упоряд. Берк П. – К.: Ніка-Центр, 2010. – 638 с.
11. Фуко М. Історія сексуальності : в 3 т. – Харків : ОКО, 1997–2000.
12. Фуко М. Наглядати і карати. – Київ : Основи, 1998. – 392 с.

Тема № 4. Інструментарій культурального історика.

1. Основний глосарій.
2. Специфіка джерельної бази
3. Періодичні видання та профільні сайти.
4. Методи дослідження

Терміносистема. Запозичення з інших наук понятійного апарату та теорій. Специфіка джерельної бази (візуальні об'єкти, усна оповідь, пам'ять, досвід, структури). Інформаційний потенціал джерел. Інституційна традиція зберігання джерел. Архіви, музеї та бібліотеки. Банки та бази даних.

Журнал Міжнародного товариства культурної історії (Единбург) «Cultural history». Онлайнний журнал Інституту історії Національної дослідницької ради Іспанії «Culture and history digital journal».

Традиційні (інтерпретативні) та формалізовані методи аналізу. Відродження наративного методу. Метод історичної реконструкції. Порівняльний метод (індивідуалізуючі (case study), варіативні порівняння). Типологічний метод. Системний метод. Методи усної історії. Метод включеного спостереження. Метод інсайдера. Метод «щільного опису». Метод «серійної історії». Формалізовані методи: контент-аналіз, дискурс-аналіз.

Практичне заняття № 1. Джерельна база досліджень.

1. Візуальні джерела та особливості їх критики та інтерпретації.
2. Друковані масові джерела та особливості їх критики та інтерпретації.
3. Усна оповідь та специфіка її інтерпретації.
4. Наративні джерела та особливості їх критики та інтерпретації.
4. Специфіка опрацювання пам'яті, досвіду та структур.

Практичне заняття № 2. Електронні ресурси.

1. Сайти профільних організацій та товариств.
2. Профільні освітні програми.
3. Бази та банки профільних джерел.

Практичне заняття № 3. Специфічні методи дослідження.

1. Метод «щільного опису».
2. Метод включеного спостереження.
3. Метод інсайдера
4. Метод історичної реконструкції.
5. Порівняльний метод (індивідуалізуючі (case study), варіативні порівняння).
6. Контент-аналіз, дискурс-аналіз

7. Метод історичної реконструкції.

Література до теми № 4:

1. Берк П. Что такое культуральная история? – Москва : Высшая школа экономики, 2016. – 240 с. – (Исследования культуры)
2. Ковальченко И. Д. Методы исторического исследования. – Москва, 2003
3. ЕЙДОС. Альманах теорії та історії історичної науки / гол. ред. В. Смолій; відп. ред. І. Колесник. – К., 2005-2017. – Вип. 1-9. – URL: <http://resource.history.org.ua/ejournal/EJ0000006>
4. Нариси з соціокультурної історії українського історієписання: субдисциплінарні напрями : колект. монографія / Удод О., Верменич Я., Ковалевська О., Ясь О. НАН України ; Ін-т історії України. – Київ : Генеза, 2018. — 288 с.
5. Філас В. М. Візуальне освоєння Північного Причорномор'я останньої чверті XVIII – середини XIX ст.: джерелознавчий аналіз. – Запоріжжя, 2018. – 460 с.
6. Cultural history [Електронний ресурс]. – Edinburgh: Edinburgh univ. press. – Mode of access: <http://www.eupublishing.com/doi>
7. Culture & History Digital Journal [Електронний ресурс] <http://cultureandhistory.revistas.csic.es./index.php/cultureandhistory>. – DOI: 10.3989/chdj

Самостійна робота

Тема 1. Вступ. Культурна історія як історична субдисципліна.

Теми рефератів:

Витоки культурної історії.

Бінарна опозиція: інтелектуальна та культурна історія.

Суміжні субдисципліни: культурна історія та мікроісторія.

Суміжні субдисципліни: культурна історія та постколоніалізм.

Суміжні субдисципліни: культурна історія та фемінізм.

Суміжні субдисципліни: культурна історія та повсякденність.

За темою дисертаційного дослідження скласти бібліографію праць із суміжних наук (20 позицій).

Література:

1. Берк П. Что такое культуральная история? – М. : Высшая школа экономики, 2016. – 240 с. – (Исследования культуры)
2. Beyond the Cultural Turn; New Directions in the Study of Society and Culture / eds Bonnell Victoria E. and Lynn Hunt. – Berkeley : University of California Press, 1999.
3. Burke Peter. Strengths and Weaknesses of Cultural History // Cultural History. – 2012. – Vol. 1. – № 1. – P. 1-13.
4. Chartier R. Cultural History : Between Practices and Representations. – Cambridge, 1988
5. Poster Mark. Cultural History and Postmodernity: Disciplinary Readings and Challenges. – New York: Columbia University Press, 1997. – P. 3-9.
6. The New Cultural History / ed Lynn Hunt. – Berkeley: University of California Press, 1989.
7. Саїд Е. Орієнталізм. – К.: «Основи», 2001. – 511 с
8. Саїд Е. Культура й імперіялізм. – К.: «Критика», 2007. – 608 с.
9. Гинзбург К. Сыр и черви. Картина мира одного мельника, жившего в XVI в. – Москва : РОССПЭН, 2000. – 272 с.
10. Коляструк О. Історія повсякденності як об'єкт історичного дослідження: історіографічний і методологічний аспекти. – Харків, 2008

Тема 2. Історіографія культурної історії.

Опрацювання збірника «Cultural History in Europe. Institutions – Themes – Perspectives» (ed. Jörg Rogge; Bielefeld, 2011)

Підготовка повідомлень:

Про розвиток культурної історії в скандинавських країнах та Фінляндії.

Про розвиток культурної історії в Швейцарії та Австрії

Про розвиток культурної історії в Польщі та Угорщині.

Література:

1. Cultural History in Europe. Institutions – Themes – Perspectives /ed. Jörg Rogge. – Bielefeld, 2011.

Тема 3. Методологія досліджень.

З'ясувати особливості методології дослідження.

Повідомлення про особливості методології дослідження Роже Шарт'є

Повідомлення про особливості методології дослідження Роберта Дарнтонна.

Повідомлення про особливості методології дослідження Карла Гінзбурга

Повідомлення про особливості методології дослідження Мішеля Пастуро.

Література:

1. Аксенов В. Слухи, образы, эмоции. Массовые настроения россиян в годы войны и революции (1914–1918). – Москва, 2020. – 992 с.
2. Гинзбург К. Образ шабаша ведьм и его истоки // Одиссей. Человек в истории. 1990. – Москва, 1990. – С. 132-146
3. Гинзбург К. Сыр и черви. Картина мира одного мельника, жившего в XVI в. – Москва : РОССПЭН, 2000. – 272 с.
4. Гинзбург К. Читая историю между строк: Непреднамеренные открытия // НЛО. – 2017. – № 1
5. Дарнтон Р. Великое кошачье побоище и другие эпизоды из истории французской культуры. – Москва : Новое литературное обозрение, 2002.
6. Дарнтон Р. Поэзия и полиция. Сеть коммуникаций в Париже XVIII века. – Москва : Новое литературное обозрение, 2016
7. Дарнтон Р. Цензоры за работой. Как государство формирует литературу. – Москва : Новое литературное обозрение, 2017
8. Пастуро М. Дьявольская материя. История полосок и полосатых тканей. – 2-е изд. – Москва : Новое литературное обозрение, 2019.
9. Пастуро Мишель. Кольори наших споминів. – Київ, 2020. – 232 с.
10. Схіппер М. Голі чи покриті: Світова історія одягання та оголення. – Київ : Ніка-центр, 2019. – 240 с.
11. Шарт'є Р. Письменная культура и общество / пер. с фр. и послесл. И. К. Стаф. – Москва: Новое изд-во, 2006.
12. Шарт'є Р. Социология текстов и история письменной культуры: Дон Кихот в книгопечатне / пер. с фр. И. К. Стаф. – Москва : Российский гос. гуманитарный ун-т, 2006.
13. Шарт'є Р. Культурные истоки Французской революции / пер. с фр. О. Э. Гринберг. Москва : Искусство, 2001.

Тема 4. Інструментарій культурального історика.

За темою дисертаційного дослідження скласти глосарій.

З'ясувати особливості наукового інструментарію.

Повідомлення про особливості наукового інструментарію Роже Шарт'є.

Повідомлення про особливості наукового інструментарію Роберта Дарнтонна.

Повідомлення про особливості наукового інструментарію Карла Гінзбурга.

Повідомлення про особливості наукового інструментарію Мішеля Пастуро.

Повідомлення про особливості наукового інструментарію Владислава Аксьонова.

Література:

1. Аксенов В. Слухи, образы, эмоции. Массовые настроения россиян в годы войны и революции (1914–1918). – Москва, 2020. – 992 с.
2. Гинзбург К. Образ шабаша ведьм и его истоки // Одиссей. Человек в истории. 1990. – Москва, 1990. – С. 132-146
3. Гинзбург К. Сыр и черви. Картина мира одного мельника, жившего в XVI в. – Москва : РОССПЭН, 2000. – 272 с.
4. Гинзбург К. Читая историю между строк: Непреднамеренные открытия // НЛО. – 2017. – № 1
5. Дарнтон Р. Великое кошачье побоище и другие эпизоды из истории французской культуры. – Москва : Новое литературное обозрение, 2002.
6. Дарнтон Р. Поэзия и полиция. Сеть коммуникаций в Париже XVIII века. – Москва : Новое литературное обозрение, 2016
7. Дарнтон Р. Цензоры за работой. Как государство формирует литературу. – Москва : Новое литературное обозрение, 2017
8. Пастуро М. Дьявольская материя. История полосок и полосатых тканей. – 2-е изд. – Москва : Новое литературное обозрение, 2019.
9. Пастуро М. Кольори наших споминів. – Київ, 2020. – 232 с.
10. Пастуро М. Зеленый. История цвета / пер. с фр. Н. Кулиш. – 2-е изд. – Москва : Новое литературное обозрение, 2018. – 168 с.
11. Пастуро М. Красный. История цвета / пер. с фр. Н. Кулиш. – 2-е изд. – Москва : Новое литературное обозрение, 2020. – 160 с.
12. Пастуро М. Синий. История цвета / пер. с фр. Н. Кулиш. – Москва : Новое литературное обозрение, 2015. – 144 с.
13. Пастуро М. Черный. История цвета / пер. с фр. Н. Кулиш. – 3-е изд. – Москва : Новое литературное обозрение, 2019. – 168 с.
14. Шарт'є Р. Письменная культура и общество / пер. с фр. и послесл. И. К. Стаф. – Москва: Новое изд-во, 2006.

- 15.Шартье Р. Социология текстов и история письменной культуры: Дон Кихот в книгопечатне / пер. с фр. И. К. Стаф. – Москва : Российский гос. гуманитарный ун-т, 2020.
- 16.Шартье Р. Культурные истоки Французской революции / пер. с фр. О. Э. Гринберг. Москва : Искусство, 2001.

Перелік питань для підсумкового контролю (заліку)

1. Теоретична диспозиція культурної історії.
2. Витоки субдисципліни.
3. Фази становлення культурної історії.
4. Суміжні субдисципліни та науки.
5. Культурна історія в англосаксонських країнах.
6. Культурна історія в романських країнах.
7. Культурна історія в Німеччині та скандинавських країнах.
8. Культурна історія на пострадянському просторі.
9. Культурна історія в Україні.
10. Основні напрямки досліджень культурної історії.
11. Культуральний поворот в історії.
12. Філософське підґрунтя культурального повороту.
13. Специфіка культуральної оптики бачення.
14. Теоретична основа культуральних досліджень.
15. Теоретичні підходи до культурної історії.
16. Профільні періодичні видання та сайти.
17. Профільні освітні програми.
18. Специфіка джерельної бази культурної історії.
19. Специфічні методи дослідження.
20. Специфіка інструментарію дослідників культурної історії